

Засновники:

**Київський національний
лінгвістичний університет
і видавництво «Ленвіт»**

Головний редактор
докт. пед. наук проф.

С.Ю. Ніколаєва

**Заступник головного
редактора**

доц. **С.В. Гапонова**

Секретар

Ю.А. Пономарьова

Редактори розділів

канд. пед. наук доц.

Л. А. Сажко

канд. пед. наук **М.Л. Писанко**

канд. пед. наук доц.

В.В. Черниш

ст. викладач **О.М. Шерстюк**

Редакційна рада:

академік АПН України

проф. **Г.І. Артемчук**

докт. філол. наук

проф. **Р.В. Васько**

докт. пед. наук

проф. **О.В. Матвієнко**

докт. пед. наук

проф. **А.П. Максименко**

докт. пед. наук

проф. **Н.Ф. Бориско**

докт. пед. наук

проф. **В.М. Плахотник**

докт. пед. наук

проф. **Л.М. Черноватий**

докт. пед. наук

проф. **О.Б. Бігич**

докт. пед. наук проф.

О.Б. Тарнопольський

Передплатний індекс

74653

“ІНОЗЕМНІ МОВИ”

Додаток до науково-методичного журналу
“Іноземні мови”

Заснований у 1996 році

Виходить 4 рази на рік

Реєстраційне свідоцтво № 7258 серія КВ

від 5.05.2003 р.

Я. В. ОКОПНА

ДІЛОВА НІМЕЦЬКА МОВА ДЛЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

GESCHÄFTSKOMMUNIKATION

(Deutsch nach Englisch)

Навчальний посібник

3

липень
серпень
вересень

2011

Формат 60x84/8. Умови друку: арк. 9,0/1.

Тираж 300 пр. № замовлення

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 03150, Київ,
вул. Велика Васильківська, 73
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра методики викладання іноземних мов, т. 529-83-26

ТОВ Видавництво «Ленвіт»
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи ДК
№ 743 від 24.12.2001 р.*

АДРЕСА: 04060, Київ, вул. Олени Теліги, 23а, к. 46
т. 453-77-00, E-mail: phlevit@ukr.net

Виготовлювач: ТОВ «Задруга»
Свідоцтво ДК № 2000 від 03.11.2004 р.
АДРЕСА: 04080, м. Київ, вул. Фрунзе 86, т. 239-19-77

*Затверджено вченою радою
Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 16 від 30.05.2011 р.)*

Рецензент: канд. пед. наук доцент К.І. Онищенко

Окопна Я. В. Ділова німецька мова для учнів старших класів економічного профілю: Geschäftskommunikation (Deutsch nach Englisch). Навчальний посібник // Бібліотечка журналу «Іноземні мови». – Вип. 3/2011. – 64 с.

Посібник включає теоретичні положення, методичні рекомендації та навчальні матеріали для навчання ділової німецької мови учнів старших класів економічного профілю (німецька мова після англійської). Мета посібника – сформувати у старшокласників початковий рівень плюрилінгвальної професійно орієнтованої комунікативної компетенції володіння німецькою мовою як другою іноземною мовою після англійської.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА _____	3 ст.
1. Основні теоретичні передумови професійно орієнтованого навчання учнів старших класів економічного профілю діалогічного мовлення другою іноземною мовою _____	
2. Методичні рекомендації щодо організації процесу формування плюрилінгвальної професійно орієнтованої комунікативної компетенції у старшокласників у діалогічному мовленні _____	
3. Вправи для формування професійно орієнтованої компетенції у німецькому діалогічному мовленні _____	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ _____	

Зміни в економічному, політичному й суспільному житті, які відбуваються наразі в Україні і пов'язані із розвитком туризму, призвели до оновлення різних соціальних сфер, зокрема й системи допрофесійної освіти. Вхід України до єдиного європейського освітнього простору потребує перегляду як загальноосвітньої, так і мовної допрофесійної підготовки учнів старших класів.

Зміст навчання іноземної мови (ІМ), у тому числі й другою іноземною мовою (2ІМ), в старшій школі є диференційованим у відповідності до профілю навчання. Профіль навчання відіграє роль початкової ланки в системі професійної освіти, вирішуючи завдання допрофесійної підготовки старшокласників.

Під поняттям *профільне навчання* ми розуміємо передусім навчання, спрямоване на подальше поглиблене вивчення розмовної ділової німецької мови (НМ) як 2ІМ після англійської мови (АМ) з лізацією у системі вищої освіти в якості своєрідного *вступу до спеціальності*.

Відтак, курс нашої держави на інтеграцію до світового співтовариства визначає стратегічний орієнтир її мовної політики в галузі професійно орієнтованого навчання ІМ на формування особистості, здатної успішно спілкуватися двома й більше ІМ в ситуаціях міжкультурної професійно орієнтованої комунікації. Реалізація цього соціального замовлення вимагає забезпечення підготовки старшокласників спроможних виконувати роль культурного посередника між культурою рідної країни і культурою країн, мова яких вивчається.

Тому, метою *профільного навчання* старшокласників є формування широкого спектру професійно орієнтованої комунікативної компетенції у сфері ділового спілкування, яка забезпечує іншомовну комунікацію за всіма загальними питаннями ділової активності, враховуючи норми ділового етикету.

У посібнику, що пропонується, представлено теоретичні положення, методичні рекомендації та матеріали для навчання

діалогічного мовлення (ДМ) ініціатива як зміст після

АМ для *учнів старших класів економічного профілю*, які можуть функціонувати в якості професійно орієнтованого доповнення змісту допрофесійної освіти в системі загальноосвітніх шкіл, гімназій та ліцеїв.

Оскільки, переважна більшість майбутніх студентів вищих навчальних закладів планує пов'язати свою подальшу професійну діяльність так, чи інакше, зі сферою економіки та бізнесу вцілому, то з методичної точки зору було б доцільним зміст навчання для учнів старших класів економічного профілю ДМ зорієнтувати на *розмовну ділову НМ: Geschäftskommunikation (Deutsch nach Englisch)*. Адже, на цьому етапі ще не можливо цілком і повністю спрогнозувати лексичний мінімум або ж розмовні моделі для якоїсь певної спеціальності, чи спеціалізації, що стали б в нагоді майбутнім фахівцям. Тому, враховуючи останні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанної справи в нашій державі вцілому, запропоновані для огляду матеріали організовано в межах загальної теми „Reisen” з організацією профільного навчання діалогічного мовлення за допомогою електронних вправ інструментальної програмної оболонки Hot Potatoes та демонстрації відео- та аудіоматеріалів за участі цифрового проектора.

Посібник складається із трьох розділів. В першому розділі зазначено основні теоретичні передумови професійно орієнтованого навчання учнів старших класів економічного профілю діалогічного мовлення другою іноземною мовою; у другому – представлено методичні рекомендації щодо організації процесу формування плюрилінгвальної професійно орієнтованої комунікативної компетенції у старшокласників у діалогічному мовленні; третій розділ присвячено вправам для формування професійно орієнтованої компетенції у німецькому діалогічному мовленні.

**ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ
ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ
УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ
ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ
ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ
ДРУГОЮ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ**

Виходячи з того, що в межах освітнього процесу мета навчання, з одного боку, є зумовленою об'єктивними потребами суспільства, виражаючи його соціальне замовлення, а з другого – сама детермінує систему навчання, її зміст та організацію; *основну мету навчання НМ як 2ІМ після АМ учнів старших класів економічного профілю* ми визначаємо як формування у старшокласників початкового рівня *плюрилінгвальної професійно орієнтованої комунікативної компетенції* (ППОКК) як складника діяльнійсної компетенції. Під ППОКК ми розуміємо навички й уміння, які забезпечують кваліфіковану професійну діяльність у приватній, суспільній, професійній та освітній сферах комунікації в багатонаціональному суспільстві декількома ІМ, а також невербальними засобами спілкування (формули, графіки, жести, міміка тощо) в контексті цільової культури.

Поняття «плюрилінгвізм» у контексті підходу Ради Європи до вивчення ІМ в окремому суспільстві та «плюрилінгвальна компетенція» для визначення ППОКК трактуються нами як процес розширення індивідуального мовного досвіду особистості в її культурних аспектах: від рівня побутового мовлення до мови спільноти в широкому сенсі і далі до мов інших народів, коли той, хто вивчає (в нашому випадку – майбутній фахівець: *учень старших класів економічного профілю*) ІМ, не сприймає ці мови як чітко розмежовані розумові блоки – у нього формується ППОКК, в якій всі мовні знання й досвід є складниками, та в якій перша ІМ і 2ІМ переплітаються та взаємодіють.

У такий спосіб цілі занять з НМ як 2ІМ після АМ ми визначаємо як розвиток діяльнійсної іншомовної компетенції не лише в

повсякденних, загальних ділових, а й у фахових ситуаціях, які (поряд з навчанням іншомовного спілкування) передбачають усвідомлення старшокласниками зв'язків між власною та іноземними культурами, розвиток та активізацію міжфахового мислення, формування навичок і вмінь автономного навчання, як особистої відповідальності старшокласника за результати навчання шляхом організації навчального процесу спільно з вчителем.

Отже, цілі процесу формування ППОКК 2ІМ включають п'ять компетенцій: іншомовну комунікативну, соціокультурну, фахову, навчальну і методичну компетенції, які реалізуються одночасно та комплексно. Коротко охарактеризуємо кожен компетенцію.

Іншомовна комунікативна компетенція, як сукупність навичок, умінь та знань, дозволяє навчатися, працювати й спілкуватися в багатонаціональному суспільстві та досягати у рівноправному діалозі взаєморозуміння і взаємодії з представниками інших культур. Ця компетенція реалізується через розвиток навичок та вмінь в основних видах мовленнєвої діяльності, які охоплюють рецепцію, продукцію, інтеракцію та медіацію, і реалізуються як у письмовій, так і в усній формах.

Розвиток іншомовної комунікативної компетенції надає учню можливість:

- удосконалювати свої вміння в читанні, аудіюванні, письмі та говорінні для вироблення навичок роботи з інформацією текстів різних типів з будь-яких джерел на основі вже набутих знань про світ з першої ІМ; вилучати, аналізувати й систематизувати, добирати й передавати інформацію;
- на основі набутої інформації формулювати власну думку, обґрунтовувати її та давати необхідні пояснення;
- розпізнавати наміри повідомлення, які відповідають певним різновидам текстів з їх граматичними структурами і правилами, розуміти й переносити їх на адекватні проблемні професійно орієнтовані ситуації.

Соціокультурна компетенція — це вміння і готовність застосовувати сукупність соціолінгвістичних, соціопсихологічних, країнознавчих та міжкультурних знань для досягнення порозуміння між особами або групами, які є представниками різних соціумів, мовними засобами та в межах соціокультурного контексту однієї із сторін.

Створення на заняттях з НМ як 2ІМ після АМ атмосфери відкритості, психологічної готовності до сприйняття соціальних норм, правил поведінки іншого суспільства підвищує інтерес учнів до ознайомлення з культурами країн, мова яких вивчається. Таке заняття:

- сприяє розумінню спільного й відмінного між іншомовними культурами;
- допомагає розпізнавати упередження та позбавлятися їх, сприяти толерантності, створювати основи для міжкультурних обмінів і допомагати діяти свідомо й відповідально як у власному суспільстві, так і в аспекті міжнародних зв'язків;
- сприяє формуванню у старшокласників цінностей і норм поведінки, які посилюють прагнення і здатність до відповідальності за особисту діяльність (інтерес до інших, здатність до проникнення та емпатію, сміливість у висловленні власної думки, готовність брати на себе відповідальність, здатність до кооперації та співпраці).

Фахова компетенція є вміннями професійно, самостійно й відповідально вирішувати стандартні та нестандартні професійні завдання. Цю компетенцію складають фахові навички й знання, досвід, розуміння специфічної фахової постановки питання та міжпредметних взаємозв'язків, а також уміння цілеспрямовано й технічно бездоганно вирішувати проблемні професійні завдання. На заняттях з НМ як 2ІМ після АМ фахова компетенція формується через розвиток навичок та вмінь:

- володіти основними вміннями на загальному професійному рівні (ведення розмови, аргументації, унаочнення, презентації тощо);

- розкривати и відтворювати фаховий зміст комунікативними прийомами зі специфічним фаховим наповненням (порівняння, дефініція, називання, опис, класифікація, пояснення, реферування, посилання на приклади, уточнення, обґрунтування, доказ, судження тощо).

Навчальна компетенція трактується як уміння вчитися, використовуючи з максимальною ефективністю наявні засоби і форми навчання. До цієї компетенції належать здатність і вміння співпрацювати в процесі навчання із вчителем та іншими учнями; вміння виконувати навчальні завдання різного типу; вміння використовувати набуті лінгвістичні, фонові та соціокультурні знання з першої ІМ. Формування навчальної компетенції на заняттях з НМ як 2ІМ після АМ відбувається через розвиток умінь і навичок:

- застосовувати різні прийоми виконання навчальних завдань у залежності від заданої навчальної проблемної професійно орієнтованої ситуації і типу завдань;
- використовувати технічні, зокрема електронні, засоби навчання;
- брати участь в інтерактивному навчанні.

Методична компетенція — це навички й уміння оволодівати навчальними технологіями та стратегіями при вирішенні навчальних професійних завдань або проблем, а також переносити як нові знання, так і набуті стратегії на інші сфери допрофесійної діяльності. При цьому старшокласник має самостійно обирати, застосовувати й розвивати методи мислення та прийоми роботи або стратегії вирішення питань. Формуванню методичної компетенції на заняттях з 2ІМ сприяє розвиток умінь і навичок:

- планувати й організовувати виконання завдань, наближених до майбутньої професійної діяльності;
- вибирати техніки і стратегії навчання, враховуючи потенційну складність завдання;
- здійснювати самоконтроль за розвитком власної іншомовної мовленнєвої компетенції 2ІМ.

Процес спілкування між представниками іншомовних культур є можливим лише за умов урахування соціального аспекту використання ІМ (лінгвістичних ознак соціальних стосунків: етикетних норм, правил ввічливості, відмінностей у реєстрах мовлення тощо). Проте, незважаючи на багатоаспектність процесу комунікації, однією з найбільших труднощів оволодіння 2ІМ є неспроможність того, хто вивчає ІМ, запам'ятати варіації всіх можливих мовленнєвих зразків для більшості ситуацій повсякденного професійно орієнтованого спілкування за рахунок інтерферуючого впливу першої ІМ.

Тому в процесі професійно орієнтованого навчання 2ІМ, на нашу думку, слід зміщувати акценти із *загальних закономірностей* вживання певного мовленнєвого зразка на його *характерні особливості вживання* для досягнення ним позитивного результату при іншомовній комунікації.

У процесі навчання професійного спілкування має використовуватися інформація про невербальні засоби комунікації. Учні старших класів економічного профілю мають володіти 2ІМ на рівні *мови системи знаків, які виражають ідеї*.

Ці матеріальні знаки відіграють у процесі пізнання і спілкування роль замітника іншого предмета та використовуються для одержання, зберігання, перетворення та передачі інформації. Саме такі мовні знаки є діалогічними, оскільки використовуються для спілкування відправників та одержувачів інформації (у комунікативній ситуації) і несуть у собі можливу реакцію одержувачів на отриману ними інформацію. Ці знаки складні, оскільки є елементами мовних систем, а не окремими ізольованими знаками. Вони існують поряд з вербальними засобами спілкування, роблячи їх живими та істинними.

Невербальну комунікацію ми трактуємо як систему знаків, що використовується в процесі спілкування і відрізняється від системи мовних знаків засобами та формою виявлення. Наукові дослідження засвідчують, що за рахунок невербальних засобів відбувається від 40 до 80% комунікації. Причому 55% повідомлень сприймається через вирази обличчя, позу, жести, а 38% — через інтонацію та модуляцію голосу. Оскільки засоби невер-

бальної комунікації несуть правдивішу інформацію, ніж вербальні, за її допомогою передаються емоції, ставлення суб'єктів одне до одного, до змісту розмови. Вербальні та невербальні засоби спілкування посилюють чи послаблюють взаємодію. Тому інтерпретуються ці сигнали не ізольовано, як виокремлені засоби невербальної комунікації представників німецькомовних, чи англомовних культур, а в єдності з урахуванням професійно орієнтованого контексту.

Вчитель 2ІМ має розвивати в учнів здатність розуміти невербальні сигнали, які нерідко мимовільно передає іншим наше тіло. Так, якщо співрозмовник говорить одне, а невербальні засоби свідчать про інше, тобто різні сигнали не є когерентними, можна припустити, що суб'єкт щось приховує або просто говорить неправду. Характерно те, що здебільшого люди віддають перевагу саме тій інформації, яку одержують через невербаліку. Це, в свою чергу, стане в нагоді старшокласнику, як майбутньому фахівцю під час комунікації з іншомовними партнерами 2ІМ.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПЛЮРИЛІНГВАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТАРШОКЛАСНИКІВ У ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Серед технологій професійно орієнтованого навчання 21М провідне місце посідають ігрові технології, які уможливають не лише моделювання комунікативних ситуацій, а й формування в учнів вагомих професійних якостей. Основним стимулюючим потенціалом такої організаційної форми професійно орієнтованого навчання іншомовної комунікації є ділова гра (ДГ)¹. Її суть полягає в моделюванні на уроці з 21М навчальних проблемних професійно орієнтованих ситуацій іншомовного спілкування, в яких кожен учень виступає в запропонованій йому ролі та вирішує професійно орієнтовані завдання спілкування.

З приводу сфер використання ділової гри слід зауважити на наступному. ДГ, за рахунок її реалізації в усній формі, сприяє розвитку слухових та аудитивних навичок. Також значно зростає роль читання та письма, як видів мовленнєвої діяльності, які сприяють накопиченню необхідної інформації й слугують для підсумування проміжних та кінцевих результатів гри. Адже, організація та проведення ДГ є неможливими без попереднього і поточного читання, використання письма, як уході гри, так і при підготовці до неї або її завершенні. Тому, на нашу думку, ДГ є повноцінним засобом інтегрованого навчання усіх видів мовленнєвої діяльності.

¹ Під ДГ ми розуміємо педагогічний прийом моделювання різних управлінських та виробничих ситуацій, які мають на меті навчання окремих осіб та групи приймати рішення.

Слід також наголосити на таких характерних рисах ді, як її *поетапність* та обов'язкова *наявність конфліктних ситуацій*.

Поетапність ділової гри характеризується тим, що вона розвивається як обговорення та прийняття певної діяльничної стратегії. Діяльнична стратегія, в свою чергу, складається з відповідного «ланцюжка» професійних рішень, кожне з яких обумовлене попереднім та обумовлює прийняття наступного рішення.

Конфліктні ситуації ДГ відображаються в дискусіях професійно орієнтованого характеру. Вони є основою для прийняття рішень, проведення дискусій, побудови діяльничної стратегії – процесу комунікації, як основної форми та змісту проведення ДГ (вирішення різних професійних завдань).

Застосування ДГ в процесі вивчення 2ІМ на початковому ступені навчання стимулює процес розвитку іншомовних комунікативних навичок і створює сприятливі умови для формування професійної компетенції учнів.

Компонентами ДГ є: 1) ролі, 2) навчально-мовленнева ситуація, 3) рольові дії.

1. Ролі, які програють учні під час заняття, мають носити професійно орієнтований соціальний та міжособистісний характер. Ролі професійно орієнтованого соціального характеру обумовлені місцем індивіда в системі об'єктивних соціальних відносин (професійних, соціально-демографічних). Ролі професійно орієнтованого міжособистісного характеру обумовлені місцем індивіда в системі міжособистісних взаємин (лідер, товариш, конкурент тощо). Добирати ролі для навчання ДМ 2ІМ слід таким чином, щоб формувати в учнів активну життєву позицію, кращі професійно людські якості: почуття колективізму, взаємодопомоги, милосердя, співчуття та ін.

2. Навчально-мовленнева ситуація (НМС) виступає в якості засобу організації ДГ. З розвитком ДМ учнів ступінь розгортності кожного з компонентів НМС – 1) суб'єкта, 2) об'єкта (предмета розмови), 3) відношення суб'єкта до предмета розмо-

ви, 4) умов мовленнєвого акту — може зменшуватись. Як підтвердили наші дослідження, характер НМС змінюється поступово, відповідно до набутих учнями діалогічних умінь. НМС можуть подаватися на трьох рівнях, коли 1) розкриваються всі чотири згадані вище компоненти (найповніша НМС); 2) пропонуються реальні обставини та стосунки між комунікантами (через розподіл ролей), при цьому мовленнєвий стимул (комунікативне завдання) менш повний; 3) реальні обставини і мовленнєвий стимул подаються у найзагальнішому вигляді, а стосунки між партнерами учні встановлюють самі (самостійний вибір ролей).

3. Рольові дії, які виконують учні, програючи певні ролі, є третім невід'ємним компонентом ДГ. Як різновид ігрових дій, рольові дії органічно пов'язані з роллю — головним компонентом ДГ — і складають разом з нею нерозривну основу, суть гри. Вони включають вербальні та невербальні дії, використання бутафорії тощо.

Специфіка навчання старшокласників економічного профілю ДМ 2ІМ обумовлює існування особливих вимог щодо організації мовного та мовленнєвого навчального матеріалу. Відтак постає питання про характер вправ, які використовуються в процесі такого навчання.

Тому, передусім, визначимо поняття «вправа». Під вправою слідом за С. П. Шатіловим далі ми розуміємо «спеціально організоване в навчальних умовах одно- або багаторазове виконання окремої операції або їхнього ряду, чи дій мовленнєвого (або мовного) характеру». Сукупність необхідних типів і видів вправ, які виконуються в цій послідовності й у певній кількості, враховуючи закономірності формування навичок і вмінь у різних видах мовленнєвої діяльності (МД) в їхній взаємодії і забезпечуючи максимально високий рівень оволодіння ІМ в заданих умовах, утворює загальну підсистему вправ для ДМ як окремого виду МД.

Професійно орієнтоване навчання 2ІМ старшокласників

відбувається із залученням таких типів і видів вправ, що і навчання першої ІМ. Ми розглядаємо пропоновану нами сукупність груп, типів і видів вправ як спеціальну базову підсистему, яка, інтегруючись до загальної системи з вправами для навчання ДМ, забезпечує формування в учнів стійких до інтерференції навичок і вмінь говоріння НМ як 2ІМ. Отже, в загально-прийнятій системі вправ для оволодіння навичками і вміннями говоріння НМ як 2ІМ ми виокремлюємо підсистему вправ для формування ППОКК в ДМ НМ, яка враховує а) конкретні умови навчання економічного профілю; б) схожості та розбіжності мовних та мовленнєвих явищ контактуючих мов; в) поетапність формування ППОКК; г) характер орієнтовної майбутньої професійної діяльності старшокласників.

З огляду на те, що в сучасній методиці викладання ІМ вправа розглядається як структурна одиниця методичної організації навчального матеріалу та як одиниця навчання іншомовної МД, у межах підсистеми вправ для формування ППОКК у ДМ НМ ми виокремлюємо 1) опорні професійно орієнтовані вправи, спрямовані на розвиток мовленнєвих навичок і вмінь ДМ НМ, та 2) професійно орієнтовані вправи, спрямовані на подолання явища інтерференції та позитивне перенесення навчання НМ як 2ІМ після АМ.

Згідно з робочою програмою в межах загальної теми „*Reisen*” ми пропонуємо далі приклади вправ з формування професійно орієнтованих лексичних навичок зазначеної тематики, а саме „*Suchrätsel – Höflichkeit: Ausdrücke und Verben*” та граматичних навичок говоріння з уживанням таких граматичних структур „*Präpositionen: Wechselprepositionen mit Dativ; Deklination der Adjektive: Prädikatives Adjektiv; Attributes Adjektiv nach Nillartikel, Nominativ und Akkusativ*”. З огляду на складність тематичного, лексичного, фонетичного й граматичного аспектів НМ цілеспрямоване виконання таких вправ, націлене на формування ППОКК у ДМ НМ як 2ІМ, здійснюється на кожному уроці.

Етапи формування ППОКК у ДМ НМ корелюють з етапами навчання ДМ. Нульовий (підготовчий) етап передбачає презентацію тематичного аудіо- та відеотреку та ознайомлення з про-

фесійно орієнтованими лексичними одиницями. водночас учні знайомляться з новим граматичним матеріалом, пред'явленим у мовленневих зразках / зв'язному проблемному професійно орієнтованому ситуативному контексті (у формі діалогу або тексту-полілогу) без формулювання конкретних граматичних правил чи концентрації уваги на граматичних явищах. Щоб старшокласники могли ознайомитися з формою, значенням та функцією нового граматичного явища вони спочатку оволодівають мовленнєвим зразком. Після чого у вигляді «міні-підсумку» до цього мовленнєвого зразка вчитель зазначає, що мовленнєвий зразок має саме певну форму вживання у зв'язку з існуванням певного «міні-правила» або «міні-схеми». (При цьому пояснення здійснюється вчителем спочатку АМ, а вже пізніше – НМ).

Наведемо приклади завдань на подолання явища інтерференції до кожного з етапів навчання ДМ до загальної теми „*Reisen*”. У межах цієї теми старшокласникам економічного профілю пропонується розв'язати проблемну професійно орієнтовану ситуацію з реєстрації в готельно-ресторанному комплексі під час подорожі в ролі відвідувача або працівника готелю, який повинен вміти оформити клієнта готельно-ресторанного комплексу до закладу, запитавши інформацію в іншомовного гостя (діалог-розпитування). Для закріплення лексичних одиниць, пов'язаних з числами та датами, а також граматичних явищ зазначеної теми першого змістового модуля, на першому та другому етапі навчання ДМ учням пропонуються наступні вправи (з електронною підтримкою, підготовлені програмною оболонкою Hot Potatoes).

Приклад 1. *Crossword „Zimmerpreise”*

Aufgabe 1. Complete the crossword, and then click on “Check” to check your answer. If you are stuck, you can click on “Hint” to get a free letter. Click on a number in the grid to see the clue or clues for that number.

Приклад 2. „Unangemeldete Gäste begrüßen” Mixed-up sentence exercise. Put the parts in order to form a sentence. When you think your answer is correct, click on “Check” to check your answer. If you get stuck, click on “Hint” to find out the next correct part.

Unangemeldete Gäste begrüßen

Mixed-up sentence exercise

Put the parts in order to form a sentence. When you think your answer is correct, click on "Check" to check your answer. If you get stuck, click on "Hint" to find out the next correct part.

Check
Restart
Hint

☹ Was kann ich für Sie tun?

☹ Augenblick, bitte. Ja, das geht.	☺ Guten Abend! Wir möchten ein Doppelzimmer.	☹ Wie lange Bleiben Sie?
☹ Gute Naht!	☺ Danke sehr.	☹ Wir möchten das Zimmer gern sehen. Geht das?
☺ Eine Nacht.	Der Frühstücksraum ist dort rechts.	

☺ Ja, bitte. Kommen Sie... F?llen Sie bitte das Anmeldeformular aus. Name, Adresse,...

Приклад 5. „wann kommt das Flugzeug...“ matching exercise. match the items on the right to the items on the left.

Match the items on the right to the items on the left.	
<input type="button" value="Check"/>	
Wann kommt das Flugzeug in Kiew an?	Is there a connecting flight to Kiev?
Wann ist die geplante Ankunftszeit?	When is the scheduled arrival time?
Landet die Maschine in London zwischen?	Is there an intermediate landing at London?
Habe ich Anschluss nach Kiew?	When does the plane land at Kiev? / When does the plane touch down at Kiev? / When does the plane arrive at Kiev?

При роботі з цими вправами, учням пропонується спочатку переглянути зміст діалогу, потім прочитати та знайти в його тексті слова, які, на їхню думку, можуть бути схожі на слова АМ. Для цього викладач пропонує таке завдання: **Lesen Sie den Dialog und markieren Sie die Wörter, die Sie verstehen.**

Після рецепції та виконання завдання з діалогом, учням пропонується за допомогою евристичної бесіди (послідовно розташованих запитань), порівняти форму, значення та функцію нового лексичного / граматичного явища в 2ІМ (НМ) та в першій ІМ (АМ). Паралельно з відповідями на запитання вчителя учні складають порівняльні таблиці. Наведемо приклади таких порівняльних таблиць.

Приклад 4. Hier sind englische und französische Internationalismen.
Finden Sie das passende deutsche Wort.

Englisch	Französisch	Deutsch
international	international	<i>international</i>
taxi	taxi	<i>das Taxi</i>
police	police	<i>die Polizei</i>
person	personne	<i>die Person</i>
visitor, gest	visiteur, hôte
religion	religion
quality	qualité

die Religion, die Qualität, der Gast.....

Приклад 5.

A) Englisch und Deutsch: Notieren Sie und markieren Sie, was gleich ist.

Englisch: *fourteen, fifteen*
Deutsch: *vierzehn, fünfzehn...*

B) Vergleichen Sie Englisch und Deutsch.

Englisch: *teen, fifteen* **Deutsch:**

C) Schreiben Sie die Zahlen aus. Hören Sie anschließend die Aussprache.

drei 13 – *dreizehn*
vier 14 – *vierzehn*
fünf 15 –

Для закріплення нового лексико-граматичного матеріалу, на першому й другому етапах навчання ДМ, після укладання порівняльних таблиць, учні виконують вправи на міжмовні зіставлення. Виконання цих вправ дозволяє старшокласникам здійснювати самостійні спостереження, узагальнення та висновки щодо вживання нових явищ в 2ІМ, «не заучуючи» жодних правил, та виявити схожості й розбіжності з відповідним явищем у першій ІМ. Наведемо приклад такої вправи.

Приклад 6. Ergänzen Sie zuerst die englischen Bezeichnungen für die Wortarten in der Tabelle. Ordnen Sie dann die deutschen Bezeichnungen zu.

Pronoun, adverb, verb, noun, adjective, das Nomen, das Verb, das Adjektiv, das Pronomen, das Adverb

	Englisch	Deutsch
sing	<i>verb</i>	<i>das Verb</i>
brave
here		
green		
song		
listen		
mine		
house		
usually		
he		

Вправляння учнів у ДМ в однотипних НМС супроводжує ін-терферуючий вплив з боку контактуючих мов, передусім першої ІМ. На попередження та подолання інтерференції в процесі автоматизації лексико-граматичних навичок ДМ спрямовані додаткові вправи на переклад з елементами аналізу обома контактуючими мовами. Наведемо приклад такої вправи.

Приклад 7.

A) Hören Sie und Lesen Sie die deutschen Personalpronomen. Tragen Sie die Personalpronomen im Englisch in die Tabelle ein.

Deutsch	Englisch
ich	I
du	
Sie	
er	
sie	
es	

wir	
ihr	
Sie	
sie	

B) Wie spricht man die Personen an?

Vergleichen Sie die Sprachen!

Unter Freunden:	Höflich:
Deutsch: <i>Anna, kannst du mir bitte helfen?</i>	<i>Frau Kaiser, können Sie mir bitte helfen?</i>
Englisch: <i>Ann, could you help me please?</i>	<i>Mrs Kaiser, could you help me please?</i>

C) Sammeln Sie Unterschiede zwischen den Sprachen.

Englisch – Deutsch	
you – du	he –
you – ihr
you – Sie.....	

Після вправ на переклад учні виконують комбіновані вправи, які передбачають вживання нових лексико-граматичних явищ в різнотипних НМС. Специфічною рисою цих вправ є відсутність перекладу на рідну мову в їхній структурі.

На третьому етапі формування ППОКК у ДМ НМ відбувається подальша автоматизація мовленнєвих дій учнів у різних НМС шляхом виконання продуктивних комунікативних вправ у межах безперервної ДГ, які моделюють реальні ситуації професійної діяльності. Наявність ігрового компонента в цих вправах дозволяє учням не тільки виконувати різні соціальні ролі та відповідно до них будувати власні мовленнєві висловлювання, а й відчувати себе в ролі працівника готельно-ресторанної сфери.

ВПРАВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У НІМЕЦЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Оскільки ДГ уможлиблює застосування її професійно орієнтованого сюжету в усіх чотирьох групах вправ (відповідно до чотирьох етапів навчання ДМ) [2, с. 156–158], ми пропонуємо до розгляду вправи, укладені у такий спосіб: 0 група – вправи на розвиток навичок реплікування; I група – вправи на формування вміння поєднувати репліки у різні види діалогічних єдностей (ДЄ), II група – вправи на створення мікродіалогів з використанням засвоєних ДЄ, III група – вправи на створення власних діалогів різних функціональних типів.

Структуру комплексу цих вправ складають такі функціональні типи діалогів: діалог-розпитування (одно-/двостороння ініціатива ведення бесіди), діалог-домовленість (одно-/двостороння ініціатива ведення бесіди), діалог-обмін враженнями/думками (двостороння ініціатива ведення бесіди).

Сюжет ДГ поряд із інформацією про паралінгвістичні елементи комунікації (інформація про особливості використання засобів вербальної та невербальної комунікації) не лише уможлиблює моделювання проблемних комунікативних ситуацій, а й сприяє формуванню у старшокласників вагомих професійних якостей, що умотивовує весь процес говоріння 2ІМ; сприяє максимальному наближенню процесу навчання ДМ до реальної професійної діяльності; стимулює мовленнєво-мисленнєву активність учнів; посилює мотивацію їхнього учіння; позитивно впливає на подолання психологічного та лінгвокультурного бар'єрів; активізацію різноманітних видів учіння, зокрема, індивідуальної, парної та групової роботи під керівництвом вчителя.

Вагоме місце в запропонованих нами вправах з формування ППОКК у ДМ 2ІМ посідають фоновправи, перегляд відеоро-

ликів та професійно орієнтовані вправи з акцентом на інформацію про невербальне спілкування.

Переслідуючи мету залучення нашого досвіду викладачами інших ІМ, коментарі та інструкції до вправ ми подаємо рідною мовою. Наведемо приклади вправ з формування ППОКК в старшокласників економічного профілю у ДМ 2ІМ.

У межах *нульового етапу* навчання реплікування відбувається шляхом виконання умовно-комунікативних рецептивно-репродуктивних та репродуктивних вправ на імітацію й підстановки та вправ «відповідь на запит інформації» з електронною підтримкою.

Приклад вправи нульового етапу формування ППОКК у ДМ 2ІМ на матеріалі теми „Speisen und Getränke”.

- Тип і вид:** рецептивно-репродуктивна умовно-комунікативна вправа на запит інформації за зразком.
- Мета:** навчити учнів «реплікування»: швидко й адекватно реагувати на репліку диктора, продукувати ініціативну репліку.
- Опора:** аудіотрек, фото- та відеоматеріали до сюжету ДГ «Im Restaurant», які проєктуються на дошку за допомогою цифрового проєктора; роздаткові картки з ролями учнів для ДГ; карта «меню», яка проєктується на дошку або роздруковується.

Алгоритм виконання вправи:

- 1) Учні прослуховують діалог та переглядають підібрані до нього фото, відео (навчальні матеріали, проєктуються за допомогою цифрового проєктора на дошку, див. рис. 1). Функція цих фото- та відеоматеріалів полягає в ознайомленні старшокласників з паралінгвістичними елементами іншомовної комунікації шляхом організації та проведення вчителем евристичної бесіди з учнями, що дозволяє одержати старшокласникам нові знання, виявити невідомі раніше властивості та закономірності побудови стратегії професійно орієнтованої комунікації 2ІМ.

Рис. 1. Фото- та відеосюжет ділової гри «Im Restaurant»

- 2) Учні прослуховують діалог повторно з опорою на його текст та меню ресторану. Текст діалогу та меню проєктуються на дошку за допомогою цифрового проєктора або роздруковуються.
- 3) Учні отримують ролі, знайомляться з ними.

Роль 1 (учень1): Ви – працівник готелю-ресторану, відвідувачами якого є туристи з різних німецькомовних країн. Запропонуйте гостям фірмовий сніданок вашого закладу, склавши для них відповідне меню. Поцікавтесь, які уподобання та особливості харчування мають Ваші клієнти.

Роль 2 (учень2): Ви – відвідувач ресторану, турист з німецькомовної країни. Повідомте працівнику готелю-ресторану про свої гастрономічні уподобання та особливості свого харчування. Поцікавтесь змістом меню ресторану з метою задоволення своїх гастрономічних потреб та вподобань.

- 4) Учні переглядають відео (без звуку та зі звуком) і опрацьовують діалог у парах, міняючись ролями.
- 5) Учні презентують діалог у парах, міняючись ролями, та порівнюють його зі зразком очікуваного діалогу, який роздруковується або проєктуються на дошку за допомогою цифрового проєктора.

Зразок очікуваного діалогу:

- ☺ Guten Morgen, was bekommen Sie?
- ☺ Ein Frühstück Nummer 3, bitte.
- ☺ Mit Tee oder Kaffee?
- ☺ Lieber mit Tee.
- ☺ Mit Milch oder Zitrone?
- ☺ Mit Milch.
- ☺ Und was wünschen Sie?

- ☺ Ich nehme ein Frühstück Nummer 1 und einen Orangensaft.
- ☺ Und was nehmt ihr?
- ☺ Ich möchte das Müsli, mit Milch.
- ☺ Und ich bekomme ein Frühstück Nummer 2 und einen Orangensaft.
- ☺ Also ein Frühstück Nummer 3 mit Tee. Ein Frühstück Nummer 1 und Nummer 2, zweimal einen Orangensaft und einmal das Müsli mit Milch. Kommt sofort!

Форма контролю: з боку вчителя, який прослуховує та коригує кожну пару учнів.

Рівень складності змісту діалогів у кожній із вправ цього етапу має зростати від заняття до заняття. Це пов'язано з тим, що й рівень підготованості учнів змінюватиметься від заняття до заняття у прогресуючому напрямі, а продукт мовлення старшокласників у кінцевому результаті становить діалог певного функціонального типу, що включає в себе принаймні два-три мікродіалоги. До кожного з мікродіалогів, логічно приєднуються мікродіалоги-продовження проблемної професійно орієнтованої тематики іншомовної комунікації, які разом й складатимуть певний функціональний тип діалогу. Звичайно, кожен із мікродіалогів «проводиться» через усі чотири етапи роботи з формування навичок і вмінь у ДМ 2ІМ і, щоразу, виходячи на новий рівень обміну репліками, учень використовує вже знайомі йому ДЄ паралельно засвоюючи нові, притаманні тому чи іншому функціональному типу діалогу, який є метою навчання на певному відрізку навчально-виховного процесу.

У межах **першого етапу** вчитель організовує та контролює хід ДГ, поєднуючи навчання ДМ з навчанням інших видів мовленевої діяльності. Оволодіння ДЄ відбувається в процесі виконання учнями умовно-комунікативних рецептивно-продуктивних вправ на обмін репліками.

Приклад вправи на матеріалі теми «Nachspeisen»

Тип і вид: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна вправа на обмін репліками.

Мета: навчити учнів самостійно вживати різні види ДС.
Опора: аудіотрек, підібрані до нього фото – і відеоматеріали за темою (навчальні матеріали проєктуються за

Рис. 2. Фото та відео ділової гри за темою «Nachspeisen»

допомогою цифрового проектора на дошку), картки з паралінгвістичними сюжетами та картки з підставною таблицею-формуляром, картки з ролями учнів для ДГ, які роздруковуються.

Алгоритм виконання вправи:

- 1) Учні прослуховують діалог та переглядають підібране до нього фото та відео (навчальні матеріали проєктуються за допомогою цифрового проектора на дошку, див. рис. 2).
- 2) Учні отримують картки з паралінгвістичними сюжетами (див. рис. 3), які роздруковуються, та аналізують їх.

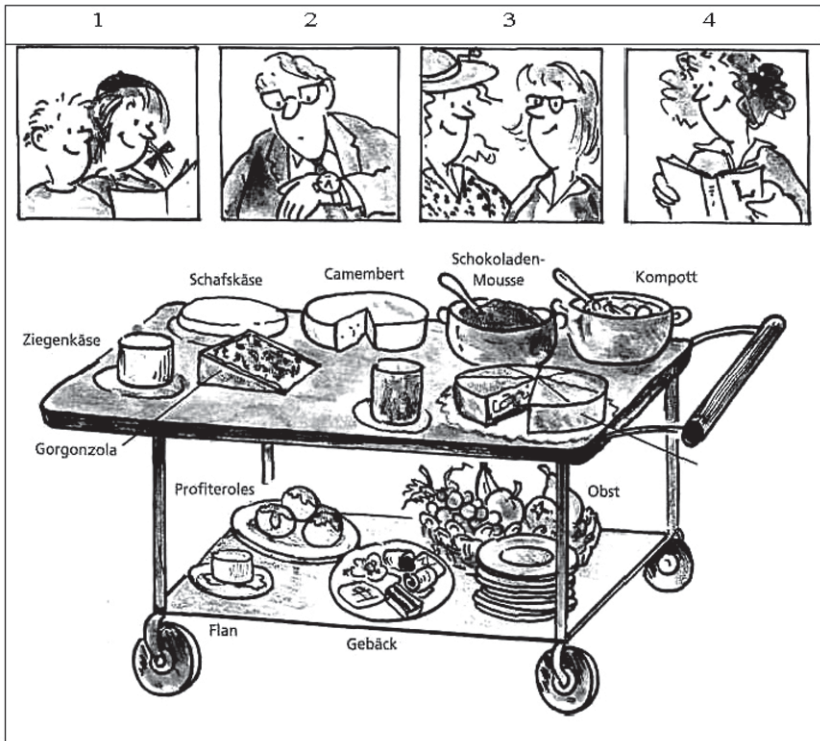

Рис. 3. Картка з паралінгвістичними сюжетами до ролей за темою «Nachspeisen».

1	2	3	4
Schokoladen Mousse, Kompott...	Obst, ...	Profiteroles, Camembert, ...	Gebäck, ...

Рис. 4. Підстановча таблиця-формуляр

- 3) Учні повторно переглядають відео (без звуку та зі звуком) і, працюючи в парах, заповнюють таблицю-формуляр, позначаючи десерти, замовлені з десертного столу (див. рис. 4), і занотовуючи замовлення.
- 4) Учні повторно переглядають відео та коригують свої нотатки.
- 5) Учні отримують ролі та ознайомлюються з ними. (Ролі роздруковуються і роздаються).

Роль 1 (учень1): Ви – працівник готелю-ресторану. Ваші гості, туристи з Відня, бажають замовити десерт. Погляньте на фото зі стравами та визначте, що саме з десертного столу слід запропонувати кожному з Ваших гостей. Задовольніть їхні гастрономічні потреби.

Роль 2.1. (учень2,3...): Ви – гість готелю-ресторану, турист з Відня, який бажає замовити щось легке на десерт. Погляньте на фото зі стравами та визначте, які десерти з десертного столу Вам підходять. Зробіть замовлення для задоволення своїх гастрономічних потреб.

Роль 2.2. (учень4,5...): Ви – гість готелю-ресторану, турист з Відня, який бажає замовити щось особливе на десерт. Погляньте на фото зі стравами та визначте, які десерти з десертного столу Вам підходять. Зробіть замовлення для задоволення своїх гастрономічних потреб.

- 6) Учні відтворюють діалог у парал, спираючись на заповнену таблицю-формуляр та без неї. (Таблиця-формуляр заповнюється учнями у відповідності до заданої інформації на основі паралінгвістичних сюжетів див. рис.3).

Заявлений приклад діалогу має дещо більшу кількість ролей ніж приклад діалогу попереднього етапу. Це пов'язано з тим, що зміст цього діалогу, як вже зазначалося раніше, має дещо змінений розширений зміст. Він складається з декількох мікродіалогів в межах, яких учні працюють над засвоєнням відповідних видів ДЄ.

Зразок очікуваного діалогу:

Мікродіалог 1.

Вид ДЄ: запитання – відповідь на запитання

- ☺ Wie hat es Ihnen denn geschmeckt?
- ☺ Das Essen war köstlich.

* * * * *

- ☺ Darf ich Ihnen einen Nachtsch bringen?
- ☺ Wir sind eigentlich satt.

Мікродіалог 2.

Вид ДЄ: спонукання – згода

- ☺ Ich bringe mal den Wagen.
- ☺ Ach du liebe Zeit! So einem herrlichen Angebot kann ich nicht widerstehen. Was haben Sie denn da oben?
- ☺ Das ist ein Apfelkuchen, das ist ein Aprikosenkompott, hier ist eine Schokoladen-Mousse, hier unten sind Profiteroles, hier ist ein Flan, und natürlich haben wir frisches Obst und verschiedene Eistorten. Teilen Sie doch einen Nachtsch. Ich bringe Ihnen gern zwei Teller.

Мікродіалог 3.

Вид ДЄ: запитання – відповідь на запитання:

- ☺ Und was für Käse haben Sie?
- ☺ Verschiedene Sorten Schafskäse und Ziegenkäse, Camembert und Gorgonzola.

Репліки до ДЄ виду спонукання – згода

- ☺ Das ist ja wunderbar. Also, dann nehme ich heute den Flan.
- ☺ Ich hatte gern etwas Ziegenkäse und ein Stück Camembert. Auch etwas Weißbrot, bitte.

Репліка до ДЄ виду спонукання – згода / відмова

- ☺ Möchten Sie Wein zum Dessert? ...

Форма контролю: з боку вчителя, який прослуховує діалоги кожної пари учнів, записані в цифровому форматі, з подальшою корекцією ДМ учнів на наступному уроці.

Навчання на **другому етапі** передбачає розвиток уміння у старшокласників вести мікродіалог і реалізується в процесі виконання комунікативних рецептивно-продуктивних вправ нижчого рівня з використанням штучно створених вербальних опор (аудіювання / аудіовізування мікродіалогу; бесіда в опорі на мікродіалог, підстановчу таблицю, структурно-мовленнєву схему мікродіалогу, функціональну схему мікродіалогу тощо).

Приклад вправи другого етапу формування ППОКК в ДМ 2ІМ на матеріалі теми «Hotelservice».

Тип і вид: умовно комунікативна рецептивно-продуктивна вправа нижчого рівня.

Мета: навчити учнів об'єднувати засвоєні ДЄ у мікродіалоги.

Опора: аудіотрек, підібрані до нього фото-і відеоматеріали за темою; картки з паралінгвістичними сюжетами та функціональною схемою діалогу до них, підстановча таблиця, картки з ролями учнів для безперервної ДГ, які роздруковуються.

Алгоритм виконання вправи:

- 1) Учні прослуховують мікродіалоги та переглядають підібране до них фото та відео (навчальні матеріали проєктуються за допомогою цифрового проєктора на дошку, див. рис. 5).

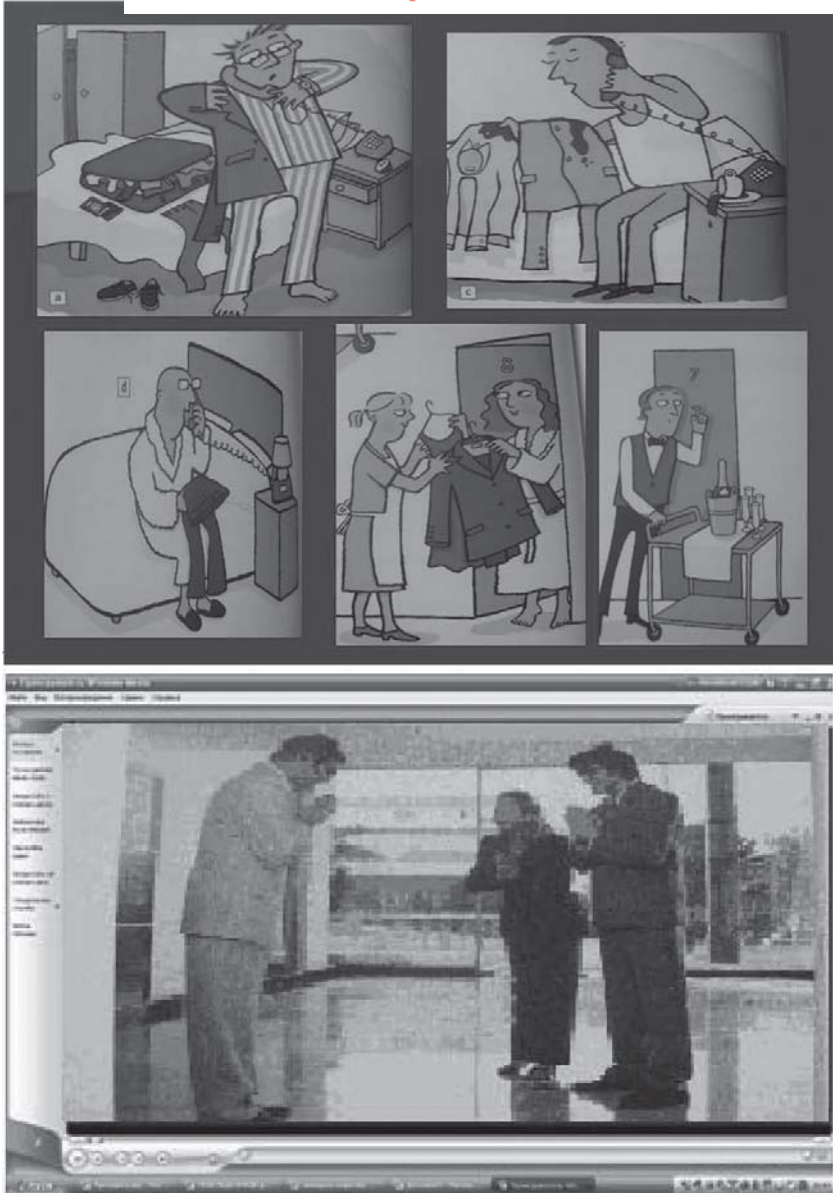
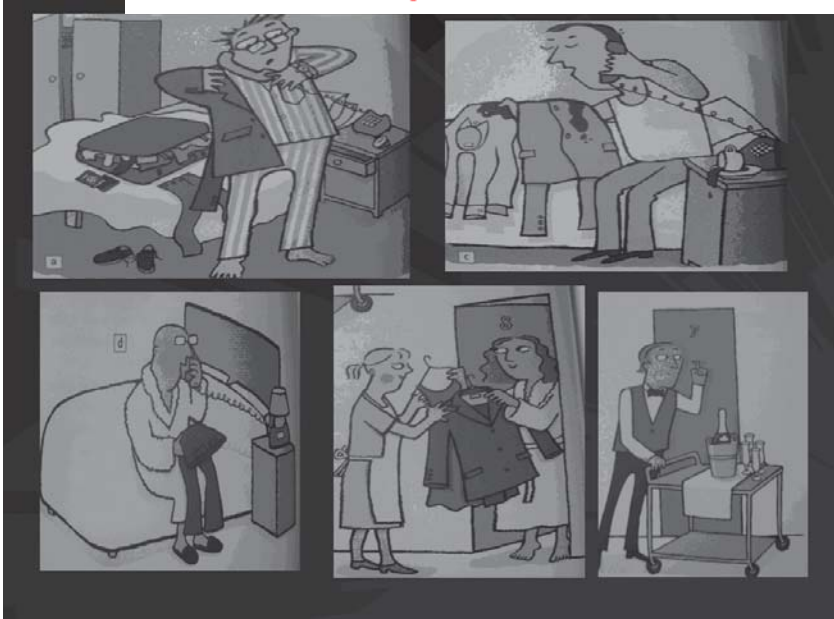

Рис. 5. Фото та відео до тематичного сюжету «Hotelservice»

1	2	3	4	5
a) Verspätung	a) Wäscherei

Рис. 6. Паралінгвістичні сюжети та підстановча таблиця за темою «Hotelservice»

Рис. 7. Паралінгвістичний сюжет до мікродіалогу

Привітання + Запит інформації з приводу проблеми, яка виникла	
	Привітання + Повідомлення проблеми
Пропозиція допомоги	
	Згода + вираження сподівань та особистих побажань
Повідомлення умов виконання + Прощання	
	Вдячність + прощання

Рис. 8. Загальна функціональна схема до мікродіалогів

- 2) Учні отримують картки із зображеннями паралінгвістичних сюжетів та підстановчою таблицею до них, які роздруковуються (див. рис. 6).
- 3) Учні повторно прослуховують мікродіалоги і, працюючи в парах, аналізують зображення паралінгвістичних сюжетів та заповнюють підстановчу таблицю, позначаючи, до якого із зображень паралінгвістичних сюжетів підходять озвучені мікродіалоги.
- 4) Учні розподіляються на мікрогрупи, отримують ролі за сюжетним змістом мікродіалогів та ознайомлюються з ними. Ролі роздруковуються (див. рис.7).

Приклад завдання для мікрогрупи:

Роль 1 (учень1): Ви – працівник готельно-ресторанного комплексу. Ваш гість, турист з Австрії, просить Вас про деякі послуги (наприклад, розбудити його вранці). Задовольніть потребу гостя.

Роль 2.1. (учень2,3...): Ви – гість готельно-ресторанного комплексу, турист з Австрії, який просить про те, щоб його вранці вчасно розбудили. Зробіть замовлення для задоволення своєї потреби.

- 5) На дошку проектується зображення із загальною функціональною схемою до мікродіалогів (див. рис. 8).
- 6) Учні повторно прослуховують мікродіалоги та відтворюють їх, працюючи у парах, за загальною функціональною схемою, постійно змінюючи ролі.

Зразок очікуваного діалогу:

- ☺ Rezeption! Peter Siebert, guten Abend.
- ☺ Guten Abend, können Sie mich bitte Morgen früh wecken?
- ☺ Aber natürlich, Herr Kokoschka. Um wie viel Uhr wollen Sie geweckt werden?
- ☺ Halb sechs. Und ich werde auch ein Taxi zum Bahnhof brauchen.
- ☺ Selbstverständlich schon notiert. Wann soll das Taxi kommen?

- ☺ Sagen wir zehn nach sechs. Аehn, noch eins. Ich habe gern noch vor der Abfahrt eine Tasse Tee. So zwischen viertel vor sechs und sechs.
- ☺ Ja, gern, Herr Kokoschka. Ich wiederhole: Um 5.30 Uhr Wecken, um 5.45 den Tee und um 6.10 Uhr das Taxi.
- ☺ Ja, danke schön. Gute Nacht, Herr Siebert.
- ☺ Gute Nacht, Herr Kokoschka, ich wünsche Ihnen eine gute Nacht.

Форма контролю: з боку вчителя, який прослуховує діалоги кожної пари учнів, записані в цифровому форматі, з подальшою корекцією ДМ учнів на наступному уроці.

У межах *третього етапу* розвиток уміння вести діалоги різних функціональних типів проходить у процесі виконання комунікативних рецептивно-продуктивних вправ з використанням природних опор. (Під природними опорами ми розуміємо рекламні брошури, логотипи торгових марок, меню ресторанів, переліки послуг та пропозицій готелів, відеофрагменти художніх фільмів із сюжетами проблемних ситуацій у закладах готельно-ресторанного типу).

Приклад вправи на матеріалі теми «Kindermenü».

Тип і вид: комунікативна рецептивно-продуктивна вправа вищого рівня.

Мета: навчити учнів створювати власні діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих ролей за певною навчальною мовленнєвою ситуацією (НМС).

Вправа виконується в режимі одночасної роботи учнів у мікрогрупах (по три-чотири учня в кожній мікрогрупі). При чому, в разі повторного використання ролей, кожна з мікрогруп отримує «меню» з різним змістом й, відповідно, з різними фотозображеннями страв, заявлених у меню. Метою такої варіації є актуалізація професійно орієнтованих знань лексичних одиниць учнів та створення відповідної навчальної атмосфери, що виключає можливість копіювати або дублювати ДЄ один одного.

Опора: аудіотрек, підіорані до нього фото- і відеоматеріали за темою як природна опора (див. рис. 9), які проєктуються за допомогою цифрового проєктора на дошку; картки з ролями для ДГ, які роздруковуються; карта «меню» та фото страв, заявлених у меню, які проєктуються на дошку або роздруковуються.

Алгоритм виконання вправи:

- 1) Учні знайомляться із проблемною НМС шляхом прослуховування діалогу та перегляду фото- та відеосюжетів для створення відповідної атмосфери ДГ (див. рис. 9).
- 2) Учні знайомляться зі змістом «Kindermenü» та із фотозображеннями страв, заявлених у меню (див. рис. 10).
- 3) Учні обирають ролі та розподіляються на мікрогрупи.

Рис. 9. Фото- та відеосюжет за темою «Kindermenü»

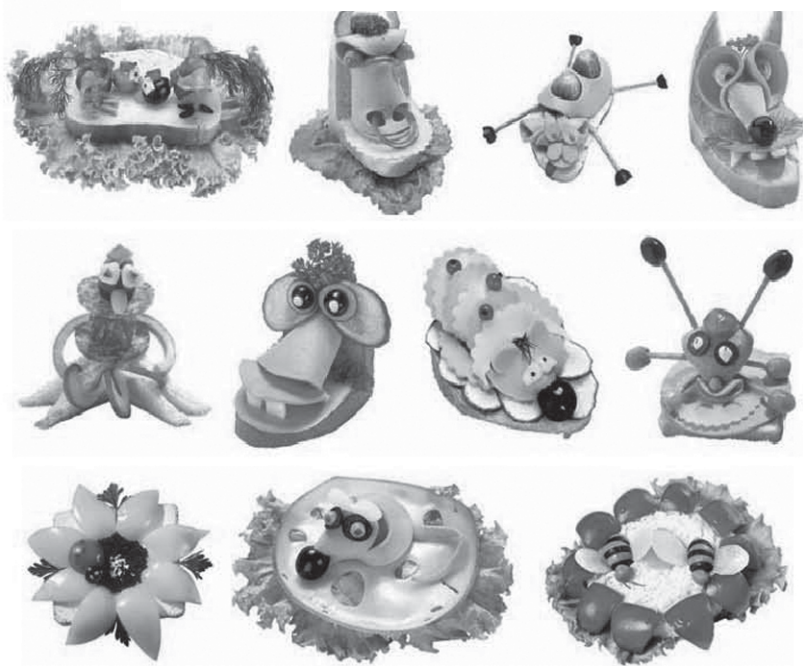

Рис. 10. Фото страв, заявлених у «Kindermenü»

Роль 1 (учень1): Ви – працівник готелю-ресторану. Ваші гості, маленькі туристи із Саксонії, дуже перебірливі та вибагливі до їжі: одні бажають спробувати щось новеньке та особливе, інші мають намір зробити замовлення лише з тих страв, які добре знають й вже неодноразово куштували. Окрім цього, маленькі відвідувачі ще й нерозбірливо розмовляють. Задовольніть гастрономічні бажання гостей, коректно пропонуючи страви та коментуючи їхні смакові якості.

Роль 2 (учень2,3...): Ви – маленький гість готелю-ресторану, турист із Саксонії. Продемонструйте вибагливість до їжі та перебірливість. Адже ви хочете спробувати

щось новеньке та особливе. Поцікавтесь смаковими якостями страв, які представлені в меню. Пристаньте на пропозицію працівника готелю-ресторану замовити страву, прослухавши лише найспокусливішу пропозицію.

Роль 3 (учень4,5...): Ви – маленький гість готелю-ресторану, турист із Саксонії. Продемонструйте вибагливість до їжі та перебірливість. Адже ви бажаєте замовити лише ту страву, яку добре знаєте й вже неодноразово куштували. Поцікавтесь смаковими якостями страв, які представлені в меню. Пристаньте на пропозицію працівника готелю-ресторану замовити страву, почувши лише найапетитнішу пропозицію з пред'явленого асортименту.

- 4) Учні повторно прослуховують діалог, переглядають відео- та фотоматеріали.
- 5) Учні складають діалог та неодноразово відтворюють його, щоразу коригуючи та вдосконалюючи.

Зразок очікуваного діалогу:

- ☺ Wie ist die Nudelsuppe?
- ☺ Das ist eine leckere dicke Suppe. Es gibt aber auch eine leichte Gemüsesuppe auf der Tageskarte.
- ☺ Ist das Schnitzel paniert?
- ☺ Ja.
- ☺ Also, ich nehme eine große Limo, einen kleinen grünen Salat und ein Schnitzel.
- ☺ Kannst du das bitte noch einmal sagen, nicht so schnell. Limo?...
- ☺ Limonade.
- ☺ Genau, eine große Limonade bitte.
- ☺ Möchtest du ein kleines oder ein großes Schnitzel?
- ☺ Ein großes paniertes Schnitzel.
- ☺ Ich nehme den Makkaroni-Auflauf und einen Eistee. Haben Sie auch einen Strohhalm?

- ☺ Ja. Und was möchtest du essen?
- ☺ Ich weiß nicht. Ich habe Durst. Ich möchte ein großes Sprudelwasser.
- ☺ Wie bitte?
- ☺ Mineralwasser mit Kohlensäure.
- ☺ Aha. Und was möchtest du essen?
- ☺ Ich weiß nicht.
- ☺ Willst du mal den Hühner-Pilaw probieren? Das ist Huhn mit Reis.
Das schmeckt sehr lecker.
- ☺ Haben Sie auch halbe Portionen?
- ☺ Das will ich aber nicht. Das kenne ich nicht.
- ☺ Wie wäre es denn mit einer Pizza?
- ☺ Au ja! Dann möchte ich auch einen Karamellpudding.

Форма контролю: з боку вчителя, який демонструє відео-фрагмент, як варіант очікуваного діалогу-домовленості, з метою вдосконалення та порівняння створених діалогів учнями. Також дві-три пари учнів демонструють свої діалоги перед класом.

Перспективи подальших наукових досліджень ми вбачаємо в розробці вправ для навчання інших видів мовленнєвої діяльності, зокрема аудіювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О. Б. Навчальна комп'ютерна програма-тренажер „Deutsch nach Englisch“ як засіб формування плюрикультурної професійно орієнтованої комунікативної компетенції в діалогічному мовленні другою іноземною мовою у майбутніх фахівців сфери обслуговування / О. Б. Бігич, Я. В. Окопна // електронний ресурс з режимом доступу http://www.knlu.kiev.ua/ua/c_inf/conf/Okopna.pdf.
2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
3. Окопна Я. В. Засоби навчання діалогічного мовлення майбутніх працівників сфери обслуговування в процесі вивчення німецької мови після англійської / Я. В. Окопна / Вісник Київ. нац. лінгв. ун-ту. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – Вип. 16. – С. 109 – 116. – (Серія: Педагогіка та психологія).
4. Рамкова Програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України. – Кол. авторів: Амеліна С.М., Аззоліні Л.С. та ін. – К.: Ленвіт, 2006 – 90с.
5. Becker N., Braunert J. Deutsch als Fremdsprache // Dialog Beruf Starter // Lehr- Lehrer- und Arbeitsbucher: Max Hueber Verlag, 1999. – 162 S., 94 S., 142 S.
6. Dr. Norbert Becker, Dr. Jurg Braunert. Dialog Beruf Starter. Deutsch als Fremdsprache. - Munchen: Max Hueber Verlag, 2003. – 142 S.
7. Claluna-Hopf M., Plettenberg M. Deutsch im Beruf // Hotellerie und Gastronomie // Teil I, II: Verlag Durr & Kessler GmbH, Rheinbreitbach, 1992. – 102 S., 104 S.
8. Cohen U., Grandi N. Deutsch in Restaurant und Tourismus // Herzlich willkommen. Neu. // Lehr- Lehrer- und Arbeitsbucher: Langenscheidt Verlag, 2001. – 104 S., 36 S., 93 S.
9. Grandi N. Deutsch im Hotel // Zimmer frei. Neu. // Lehr- Lehrer- und Arbeitsbucher: Langenscheidt Verlag, 2000. – 96 S., 36 S., 80 S.

10. Niebisch D., Feinling-Thiensua S. u.a. Deutsch als Fremdsprache // Schritte international 1, 2: Hueber Verlag, 2006. – 174 S., 184 S.
11. Barberis P., Bruno E. Deutsch in Hotel. Gespräche führen. – Max Hueber Verlag, Neuausgabe 2004. – 144 S.
12. Becker N., Braunert J. Dialog Beruf (Starter). – Max Hueber Verlag, 1997. – 168 S.
13. Becker N., Braunert J., Eisfeld K.H. Dialog Beruf 1. – Max Hueber Verlag, 1997. – 160 S.
14. Becker N., Braunert J., Eisfeld K.H. Dialog Beruf 2. – Max Hueber Verlag, 1997. – 160 S.
15. Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen, Europarat, Strassburg. – Berlin: Langenscheidt, 2001. – 244 S.
16. Gohen U. Zimmer Frei. – Langenscheidt, Neuausgabe 2004. – 95 S.
17. Macaire D., Nicolas G. Wirtschaftsdeutsch für Anfänger. Grundstufe. – Ernst Klett Verlag, 1995. – 224 S.
18. Colin C. Unternehmen Deutsch. – Verlag Klett Edition Deutsch, Neuausgabe 2005. – 216 S.
19. Eismann V. Wirtschaftskommunikation Deutsch 1. – Langenscheidt, 2000. – 184 S.
20. Levy-Hillerich D., Krajewska-Markiewicz R. Mit Deutsch in Europa studieren, arbeiten, leben. – Verlag Fraus, 2004. – 231 S.